

Gebeden en preek van 5 maart 2023, Kloosterkerk, Jan Tom Schneider.

Op deze morgen
Tussen de kou van de nacht en het licht van de dag in
Vinden wij de weg naar dit huis
Plaats waar we hopen beter zicht te krijgen op onszelf,
Op onze gang door dit bestaan.
Want soms is het ons een raadsel wat er in ons omgaat
Al dat denken en voelen
Al die stellingen en tegenstellingen
Onze innerlijke strijd.
Ons doen alsof we weten en snappen,
Ons doen alsof we er al zijn-
Dan is het goed hier te zijn,
Onszelf te mogen zijn,
Ons te baden in uw mildheid
En te verhouden tot u
Zo bidden wij-

Op zóek naar een plaats zijn wij,
Daar waar we beter zicht krijgen
Op onze omgang met de ander.
Het is een raadsel hoe dat werkt
Dat geven en nemen
Geplaagd als we soms worden door achterdocht,
Of die wens om de ander te slim af te zijn.
Zo snel als we vergeten
Dat we sámen sterker zijn.
En daarom zijn we hier om
Ons opnieuw te verhouden tot elkaar
Te groeien naar elkaar
Te groeien naar u.
Zo bidden wij-

Op zoek blijven wij
Naar inzicht, begrip
Over hoe de wereld werkt
partijen die op winnen uit zijn
elkaar naar het leven staan.
Vergelding en wraak die de boventoon voeren,
Overleven in een donkere wolk.
Te midden van dat al
Pogingen uw licht te laten schijnen
Hoop op een uitweg, een uitkomst, een model om naar te leven.
Wijsheid van leiders, bemiddelaars,
Mensen met overzicht en ervaring. Tekenen van U.
Daarom bidden wij-

Bij de lezingen:

Gedurende de zondagen van de veertigdagentijd laten we ons naast andere lezingen leiden door verhalen uit Exodus.

De eerste lezing is vandaag uit Ex 24, een berg speelt een belangrijke rol, net als in de lezing uit Lukas zo meteen.

Preek over Ex 24 en Lk 9, 28 -36.

Het is inmiddels 50 jaar geleden, gemeente, dat de stad Managua, gelegen op breuklijnen van de aarde in Midden-Amerika, getroffen werd door een zware beving. 80% van de stad werd verwoest, duizenden kwamen om het leven. Meerdere belangrijke gebouwen raakten beschadigd, waaronder de oude kathedraal. En als je deze stad, of wat ervan over was, in de jaren daarna bezocht en je vroeg de weg, dan zei men: je moet doorlopen tot de plaats waar ooit de kerk stond en vandaar zie je de weg wel. De lege plek bleef de bewoners veel zeggen, als oriëntatiepunt, straalde vertrouwen uit, een plaats van betekenis van waaruit je je route kon bepalen.

We kunnen de Berg, genoemd in de verhalen die we vandaag lezen, ook zien als plaats van betekenis, hier heel nadrukkelijk als plaats van ontmoeting met God. U kunt zich wel voorstellen of herinneren hoe het voelde om na een klim op de top van een berg aan te komen. De ervaring uit te stijgen boven alle gedoe, het gekrioel achter je te laten, uitzicht, distantie, stil worden van het schouwspel. Alledaagse kwesties worden kleiner, de zaken waar het om moet gaan zien we ineens scherper. En dan van daaruit, overzicht, en opnieuw beginnen.

We treffen Mozes aan in het gelezen verhaal uit Exodus, tijdens zijn zoveelste gesprek met God. Het uit de slavernij bevrijde volk van Israel baant zich een weg door de woestijn. En het regent om zo te zeggen wetten en regels, om de uiteindelijk verkregen vrijheid met elkaar in te richten en leefbaar te maken. En hoe je dat moet doen met elkaar, ja, daar worstelt de mensheid tot op de dag van vandaag mee. Alle vormen die gevonden worden, lijken toch altijd weer tijdelijk en komen vroeg of laat op de helling terecht. Want wat is de norm, is er een model om na te volgen? De filosofie van de Griekse denker Plato zegt dat ergens in de diepte van een grot alle deugden in de meest pure vorm, ideeën genoemd, liggen opgeslagen. Maar wij zullen daar zolang wij leven nooit het ware zicht op krijgen. We zouden genoeg moeten nemen met een afschaduwing, een suggestie van vrijheid, schoonheid, liefde, aldus Plato. Leggen we ons bij die filosofie neer?

Die man Mozes in elk geval niet. Uniek was hij, omdat hij het op zijn schouders nam om God op aarde te vertegenwoordigen. Mozes de middelaar, er tussenin gezet, tussen de Ideeën en de realiteit in, tussen God en volk. Eerder al tussen de farao en de slaven van Israel, toen Mozes duidelijk maakte aan zijn volksgenoten, zo gewend aan leven in onderdrukking, dat ze met dit leven géén genoeg moesten nemen. We kunnen in heel dat boek Exodus lezen over zijn bovenmenselijke taak om dat volk vooruit te trekken. Een daad van betekenis, want het volk was helemaal geen volk meer, vervreemd van zichzelf, gelukszoekers meer dan godzoekers. En de weg die zij moesten gaan (onder slavernij uit zien te komen, gehoorzamen aan een onzichtbare god) bestond voor hen helemaal niet, het was niet meer dan een angstig pad voor hen, dwars door de zee.

En dan wacht hen de woestijn. Met de oude verhoudingen in Egypte probeerde men te breken, maar ze waren ingesleten, zoals we dat zelf wel kennen. Je leert iets niet zomaar af, ook al hou je helemaal niet van sommige gewoontes of levensstijlen. En waar haal je zomaar nieuwe vandaan? Die heeft het volk van Israel nog niet. Temidden van al die verloren mensen wandelt de eenzame Mozes. Maar de stem van God bereikt hem: Klim op tot mij, dan zal ik je voordoen hoe te leven. Stenen tafelen kreeg hij mee, leefregels, rituelen, nieuwe vormen. Het volk lijkt in deze fase meegaand en bekrachtigt het verbond met god met bloed. En Mozes bemiddelt en pendelt, om God dichterbij te brengen.

Mozes gaat niet alleen de berg op, ergens voelt hij dat hij eens zijn opdracht zal moeten overdragen aan anderen. Drie vertrouwelingen, 70 oudsten wandelen met hem mee en, staat er, zij zagen de God van Israel. Zij zullen het bestaan van die god dus kunnen beamen en vasthouden. Niet meer alleen het woord van Mozes als bewijs. Net alsof hier een fundament wordt gelegd voor de toekomst van het geloof van Israel. Op deze berg. Zodat het volk vertrouwen houdt en zou gaan zeggen: ahh, dus dat was het idee, de bedoeling van de levende god.

Gemeente, bij Lukas, en ook bij andere evangelisten, is de berg de plaats waar Jezus zich afzondert. Daar is ten slotte alleen nog maar de stilte, het ruisen van de wind, en misschien dat, als de wereld even zwijgt, God een keer niet wordt overstemd door lawaai van buiten of lawaai vanbinnen. En hij Hem zal horen. Jezus gaat met drie man omhoog, als een tweede Mozes, zo zagen zijn leerlingen hem, een nieuwe Mozes, die de geboden opnieuw doet verstaan. Hij wordt bemoedigd op de berg. Twee voorgangers, Mozes en Elia de profeet, die koningen herinnerde aan hun zuivere geloof; maakten hem duidelijk: we snappen het, Jezus, waar je in gaat terechtkomen, wij kennen toch dit volk, maar je moet je exodus volbrengen. En iets van deze ontmoeting moet van zijn gezicht te lezen zijn geweest. Al biddend veranderde dat van aanschijn en de kleren van Jezus werden blinkend wit. Een ontmoeting vol licht was dit, die hem zelfvertrouwen moet geven, godsvertrouwen, voor al wat komen gaat, zo dadelijk, na het afdalen de wereld in, weer terug in dalen van diepe duisternis.

Daar wacht Jezus zijn exodus, een confrontatie als eenling tegenover het volk dat volhardt in het denken in oog om oog, tand om tand. Een volk dat bij iedere klap terugslaat en uit is op vergelding en wraak. Want zo had het recht zich toen nog ontwikkeld vanaf de tijd van Mozes, zo van: wat jij mij doet, dat betaal ik jou terug... Dit helse karwei wacht Jezus: vijandschapsdenken doorbreken, de eeuwige ketting van geweld een halt toeroepen: 'Sla niet terug maar ga een stap verder en bied ook je andere wang aan, eens moet het slaan wel ophouden...'

En terwijl dit allemaal plaatsvindt zijn de trouwste volgelingen van Jezus in een slaap weggezakt, zwaar en diep. Hoe tekenend dat zij door alles heen geslapen hebben, door de uitleg op die berg, zoeven gegeven over de betekenis van Jezus. En als Petrus een camera bij zich had gehad was hij vast als een dolle om zich heen gaan flitsen. Dit moet vereeuwigd, dit moet ik vasthouden, dit beeld van deze drie bij elkaar! Laten we drie tenten maken... Petrus mist de kern en het was niet voor het eerst dat Jezus niet werd begrepen. Want een kathedraal, drie heiligdommen stichten daarboven, statische verwijzingen naar wet, profeten, evangelie, in afwachting van begrip of belangstelling van het volk daar beneden?

Dat dient de exodus van Jezus niet. Hij moet het dal weer in, dienaar is hij, en Petrus achter hem aan. De verbinding tussen boven en beneden moet hervat, de boodschap moet in beweging zijn, tussen de mensen leven, in de wereld met haar vragen en noden. Deze boodschap hoort niet geconserveerd te zijn in tenten of in een museum.

Hoe pakt Jezus de draad op, net na dat treffen met zijn voorgangers. Hoe houdt hij dit vol, met ook onder zijn volgelingen zoveel onbegrip? Hij moet gevoeld en geweten hebben dat God achter hem stond, en na de topervaring op de berg ook dat hij niet afweek van het spoor getrokken door Mozes en de profeten vóór hem.

Gemeente,

Zo'n tien jaar vóór de beving in Nicaragua, waarover ik u eerder vertelde, werd de wereld getroffen door een schok van een heel andere orde. President Kennedy werd vermoord. In de biografie over het leven van de beroemde voorvechter voor burgerrechten van dat moment, Martin Luther King, lezen we over diens reactie op deze gebeurtenis. Ik citeer: "Intens sprak King na het horen op de radio van dit bericht midden in de nacht: 'ik zal de leeftijd van veertig niet gaan halen.' 'Zeg dat nou niet', zei zijn vrouw Coretta, naast hem. Maar King herhaalde het: 'Ik zeg het je, het gaat mij ook gebeuren, dit volk is ziek. Ik zie niet in hoe ik het zal gaan overleven.' En stilte overviel hen." Einde citaat. En toen, in 1968, ging het inderdaad zoals hij had voorvoeld. King sprak mensen toe in Memphis, voor het laatst, zou later blijken, en hij gaf die preek als titel mee: 'I have been to the mountain top.' Tot slot nog een paar woorden uit die preek met een tijdloze boodschap:

Jarenlang wordt er nu gepraat over oorlog en vrede, over de keuze tussen geweld of geweldloosheid. Maar dat is niet meer de keuze, want die gaat tussen stoppen met geweld of stoppen met mens-zijn. We kunnen dit land beter maken, maar ik weet niet wat er nu gaat gebeuren. Ik vind dat niet erg, want ik ben op de top van de berg geweest en ik heb om me heen kunnen kijken. Ik heb het beloofde land gezien, waar jullie straks misschien zonder mij binnen zullen gaan. Als volk zullen we daar binnengaan. Ik heb nergens zorgen over, ik ben voor niemand bang. Mijn ogen hebben de komst van de Heer gezien.

Tot zover de laatste preek van Martin Luther King, net voor hij zijn exodus voltooide. Amen.

Bronnen:

E. Drewermann, De dood die leven brengt

N. Riemersma, Het Lucasevangelie onder de loep

J. Sacks, Exodus

S.B. Oates, Let the trumpet sound. The life of Martin Luther King.

Voorbeden.

Grote God

Wij danken u voor vergezichten

Voor hen die met ons hun visie deelden

Van een betere wereld

Een visie van hoop, een diep verlangen naar gelijke rechten;

Wij danken u voor de mogelijkheid die wij als mens krijgen

Om tot ontwikkeling te komen, tot onze kern te komen.

Wij bidden voor allen die moeten leven met tegenslag, die niet meer geloven in verandering.
Die als een berg opzien tegen de dag van morgen.
Voor hen die de zware last dragen van een diep verdriet
Van een wond uit het verleden
Van een daad hen aangedaan.
Wij vragen uw steun voor hen die zorgen hebben om hun gezondheid
Of die van een dierbare.
Voor de mantelzorger, degene die meeleeft, steeds op zoek naar de juiste woorden
Van troost.

Heer,
Wij bidden u voor deze stad en voor allen die met hun overtuiging of geloof
Werken aan betere kwaliteit van leven.
Wees gij met onze jeugd en onze jongeren,
Dat gij ruimte maakt voor hun dromen en visioenen
over hun toekomst.
Wees gij met allen die over ons zijn aangesteld.
Wees met ieder van ons.
En we noemen de namen van ...

In stilte dragen wij aan u op wat bij ieder van ons van binnen speelt.
Onze V